

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : บาลีเปรียญเอก (ประโยค ป.ธ.๗-๘-๙) เพื่อศึกษา การจัดการเรียนการสอนบาลี ปัญหาการจัดการเรียนการสอนบาลี และแนวทางการจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นคณะครูอาจารย์ที่ทำการสอน และนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับเปรียญเอก ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประโยค ป.ธ. ๗-๘-๙ โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะครูอาจารย์ที่ทำการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา จำนวน ๑๐ รูป นักเรียน จำนวน ๘๐ รูป รวม ๙๐ รูป ซึ่งผู้วิจัยใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นหน่วยศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐาน สภาพการจัดการเรียนการสอนใน ๕ ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล จากกลุ่มตัวอย่าง คณะครูอาจารย์ที่ทำการสอน และนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับเปรียญเอก ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประโยค เปรียญธรรม ๗-๘-๙ โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะครูอาจารย์ที่ทำการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลมาได้ทั้งหมด จำนวน ๘๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวน

๕.๑. สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลพื้นฐาน

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ๘๐ รูป พบว่ามีอายุ ตั้งแต่ ๒๐-๓๐ ปี มีจำนวน ๓๒ รูป ตั้งแต่ ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๒๐ รูป ตั้งแต่ ๔๑-๕๐ ปี มีจำนวน ๑๘ รูป ตั้งแต่ ๕๑ ปี ขึ้นไป มีจำนวน ๔ รูป สถานภาพ พบว่ามีพระภิกษุ มีจำนวน ๖๖ รูป สามเณร ๑๔ รูป วุฒิการศึกษา (ทางธรรม) พบว่ามีเปรียญธรรม ๗ ประโยค มีจำนวน ๓๔ รูป เปรียญธรรม ๖ ประโยค มีจำนวน ๑๕ รูป เปรียญธรรม ๘ ประโยค มีจำนวน ๓๑ รูป วุฒิการศึกษา (ทางโลก) พบว่า มีปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีจำนวน ๓๕ รูป ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๔ รูป ปริญญาโท มีจำนวน ๓๑ รูป ปริญญาเอก ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถาม กำลังศึกษาในระดับชั้น พบว่ามีเปรียญธรรม ๘ ประโยค มีจำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘ เปรียญธรรม ๗ ประโยค มีจำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ เปรียญธรรม ๙ ประโยค มีจำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘ ประสบการณ์ในการเรียน (เคยสอบตกหรือไม่) พบว่า มีประสบการณ์ในการเรียน ๑-๒ ปี มีจำนวน ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๓ ไม่เคยสอบตกเลย

มีจำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ ประสบการณ์ในการเรียน ๓-๔ ปี มีจำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ ประสบการณ์ในการเรียน ๕ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ ภูมิลำเนาเดิม พบว่าส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ ภาคเหนือ มีจำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕ ภาคกลาง มีจำนวน ๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓ ภาคใต้ มีจำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๘ ภาคตะวันตก มีจำนวน ๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๓ และภาคตะวันออก มีจำนวน ๙ รูป

๕.๑.๒ การจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา บาลีเปรียญเอก (ประโยค ป.ธ. ๗-๘-๙)

ความคิดเห็นโดยรวม ทั้ง ๕ ด้าน การจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : บาลีเปรียญเอก (ประโยค ป.ธ. ๗-๘-๙) อยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากคือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านหลักสูตร โดยผลการศึกษาในแต่ละด้านดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผลวิเคราะห์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนบาลีในด้านการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความต้องการของผู้เรียนตามเนื้อหา รองลงมา คือ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการครูผู้สอนและครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน มีการกำหนดเวลาเข้า-เลิกเรียนการปรับเปลี่ยนวันและเวลาในการจัดการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดีจัดเวลาหรือคาบชั่วโมงในการเรียนการสอนของครูสอนได้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ให้มีการสัมมนาวิพากษ์วิจารณ์การเรียนการสอนได้ มีการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศของการเรียนการสอนและบริเวณของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมน่าเรียน มีการติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูและการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนทุกคน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูและการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนทุกคน ตามลำดับ

ด้านหลักสูตร

ผลวิเคราะห์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนบาลีในด้านหลักสูตร ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและมีความสุขต่อการเรียนภาษาบาลี รองลงมา คือ ครูผู้สอนให้ความคิดรวบยอดในเรื่องที่สอนแก่ผู้เรียนและมีความขยัน ในการ

ปฏิบัติการสอน ท่านคิดว่าหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน หลักสูตรบาลีมีความยืดหยุ่นสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน หลักสูตรในปัจจุบันเหมาะสมกับปัจจุบันแล้วไม่ควรปรับปรุง หรือปรับปรุงบางส่วน และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดคือหลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลวิเคราะห์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนบาลีในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูสอนบาลี ท่านคิดว่าเหมาะสม รองลงมา คือ การเรียนการสอนปัจจุบัน เน้นครูเป็นศูนย์กลางและนักเรียนมีข้อสงสัยซักถามครูผู้สอนได้สม่ำเสมอ ควรจัดอบรมวิธีการจัดการเรียนการสอนให้กับครูสอนเป็นประจำทุกปี การให้นักเรียนท่องหลักสูตรให้จำได้มากที่สุด ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมหลังเลิกเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนควรเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ควรติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู และการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียน และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน ตามลำดับ

ด้านสื่อการเรียนการสอน

ผลวิเคราะห์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนบาลีในด้านสื่อการเรียนการสอน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การมีสื่อที่เหมาะสมทำให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประสบความสำเร็จ รองลงมา คือ การใช้สื่อควรให้เหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาที่สอน ครูสอนควรใช้เทคโนโลยีมาเป็นสื่อในการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน ควรให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีสื่อการเรียนการสอนเพียงพอในสถานที่เรียนของท่าน มีการอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อการเรียนการสอนให้กับครู และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การใช้หนังสือเรียนเป็นสื่ออย่างเดียวยังในปัจจุบันเหมาะสมที่สุดแล้วตามลำดับ

ด้านวัดผลและประเมินผล

ผลวิเคราะห์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนบาลีในด้านการวัดผลและประเมินผล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีการจัดแนะแนวเทคนิควิธีการสอบให้นักเรียนก่อนสอบบาลี รองลงมา คือ มีการตรวจปัญหาโดยละเอียดและใช้หลักเกณฑ์ในการหักคะแนนอย่างเคร่งครัดสอดคล้องกับเกณฑ์ของสนามหลวง เกณฑ์การตรวจข้อสอบในปัจจุบันมีความเหมาะสมตามเกณฑ์ของสนามหลวง การจัดสนามสอบของสนามหลวงแผนกบาลีมีความเหมาะสม สะดวกต่อการเดินทาง การวัดผลประเมินผลพระปริยัติธรรมแผนกบาลีปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว การสอบวัดผลและลักษณะข้อสอบ ท่านคิดว่าเหมาะสมดีแล้วกับการเรียนการสอน และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ เกณฑ์

การให้คะแนนในการสอบบาลีในปัจจุบันมีความเป็นธรรมกับผู้สอบและมีการเฉลยข้อสอบให้นักเรียนทราบทุกครั้ง ตามลำดับ

๕.๒. อภิปรายผลการวิจัย

๑. ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : บาลีเปรียญเอก (ประโยค ป.ธ. ๗-๘-๙) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนบาลี ผลการวิเคราะห์ โดยภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี ครูผู้สอนได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการในการเรียนการสอนเป็นแนวทางเดียวกัน แต่สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขก็คือ การจัดการเรียนการสอน มีการติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูและการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนทุกคน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา ครูผู้สอนทราบวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นอย่างดี แต่หลักสูตรขาดความยืดหยุ่นไม่สามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ สมควรมีการอบรมในการใช้เทคโนโลยีประกอบการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลปัจจุบันเห็นว่า ดีพอสมควร แต่ข้อสอบวัดผลส่วนกลางคือแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นผู้ออกข้อสอบ โดยที่ครูผู้สอนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเลย ทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในกระบวนการเรียนการสอน คงสนใจเพียงการสอบอย่างเดียว

๒. การจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : บาลีเปรียญเอก (เปรียญธรรม ๗-๘-๙) ทั้ง ๕ ด้าน

๒.๑ ด้านการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา ผลการวิเคราะห์พบว่า จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนตามเนื้อหา นอกจากนี้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และอยู่ในระดับสุดท้ายคือ มีการติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูและการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนทุกคน นั้นหมายถึง ในปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ต้องมีการปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรรณอร อุซุภาพ** ได้ให้คำนิยามว่า การจัดการเรียนการสอน คือ กระบวนการจัดองค์ประกอบให้มีความสัมพันธ์กัน จะต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ร่วมกันในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ โดยมีผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันรับผิดชอบ^๑ **สุพิศ บุญชูวงศ์** กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งมีระบบกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมและมีการกำหนดแผนงานส่งเสริมการเรียนการสอนโดยผู้สอนและผู้เรียน^๒ และ **ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์** ได้ให้คำนิยามเอาไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนมี

^๑ พรรณอร อุซุภาพ, การศึกษาดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสถาบันราชภัฏสกลนคร, (สกลนคร : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^๒ สุพิศ บุญชูวงศ์, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะวิชาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรณ, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

ความหมายกว้างกว่าการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการการสอนด้วย เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น^๓

๒.๒ ด้านหลักสูตร ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและมีความสุขต่อการเรียนภาษาบาลี วัดสามพระยา เป็นอย่างดี และยังมีอีกว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และอยู่ในระดับสุดท้าย คือ หลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง นั้นหมายถึง หลักสูตรในปัจจุบันไม่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน หลักสูตรสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ เช่น แยกหลักสูตรออกเป็นหลักสูตรสามเณร และหลักสูตรพระภิกษุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุพิศ ทองมาก** ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การสอน มีการจัดระบบกระบวนการเรียนการสอน มีกิจกรรม และกำหนดแผนงานส่งเสริมการเรียนการสอนโดยมีผู้สอนและผู้เรียน^๔ และ **กมล สุดประเสริฐ** ที่พบว่า หลักสูตรไม่ได้หมายถึงแต่หนังสือของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายให้เด็ก ซึ่งรวมถึงการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย สรุปโดยแล้วหลักสูตรคือ แผนการจัดการประการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบประกอบโดยเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นเป็นเอกสาร พร้อมทั้งจะนำไปดำเนินการได้^๕ และ **อรรณ บัวศรี** ที่พบว่าหลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนนั้น เป็นไปตามความหมายตามทัศนะเดิมเนื่องจากความคิดเกี่ยวกับการศึกษา คือการเรียนหนังสือ ความรู้ที่เรียนได้รับก็คือ ความรู้ที่ได้จากหนังสือต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนกำหนดให้เรียน^๖

๒.๓ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา มีความเห็นตรงกันว่า การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูสอนบาลี ท่านคิดว่าเหมาะสม และการเรียนการสอนปัจจุบัน เน้นครูเป็นศูนย์กลางและนักเรียนมีข้อสงสัยซักถาม ครูผู้สอนได้สม่ำเสมอ นอกจากนี้ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยและอยู่ในระดับสุดท้าย คือ กิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน ควรติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู และการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียน นั้นหมายถึง ปัจจุบันครูผู้สอนไม่มีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย จัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่เคยทำมา โดยไม่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทำให้การเรียนการสอนไม่มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดแรงจูงใจและไม่อยากเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาชนแดน สมบุตร** ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปตามจุดหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งใจไว้ คือ ผู้เรียนได้รับความรู้มีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่ตั้งใจไว้ในหลักสูตรหรือจัดการเรียนการสอน คือ จัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่าง

^๓ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓-๕๔.

^๔ สุพิศ ทองมาก, **หลักการสอน**, เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรณิในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๖, หน้า ๖.

^๕ กมล สุดประเสริฐ, **การสร้างและประเมินวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร**, **การวิจัยทางการศึกษา**, ๒๕๑๗.

^๖ อรรณ บัวศรี, **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธนรัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

หลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตนและสั่งสมคุณสมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศไทย” **พระมหาธีรสุข ธมฺมสาโร (อุปไชย)** ที่พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อันดับที่สอง คือมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมนั้นแสดงว่าผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา และข้อที่นักเรียนมีความเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน^๗

๒.๔. ด้านสื่อการเรียนการสอน ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา การมีสื่อที่เหมาะสมทำให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประสบความสำเร็จ และการใช้สื่อควรให้เหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาที่สอน ซึ่งสอดคล้องกับ **วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา** ได้กล่าวเอาไว้ว่าผู้สอนควรรู้จักเลือกอุปกรณ์ประกอบการสอนให้สอดคล้องกับบทเรียน อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาได้แก่หนังสือเอกสารประกอบการเรียนการสอน สื่อโสตทัศนูปกรณ์ของจริงภาพเครื่องบันทึกเสียงเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะภาพยนตร์โทรทัศน์วงจรปิด วิดีทัศน์คอมพิวเตอร์ช่วยสอนการนำเสนอทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น^๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้หนังสือเรียนเป็นสื่ออย่างเดียวนั้นในปัจจุบันเหมาะสมที่สุดแล้ว นั้นหมายถึง ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องไม่มีการอบรมการใช้เทคโนโลยีให้กับครูผู้สอน ป่วยให้การเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนฝ่ายเดียว ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ **พระมหาชะลอ ขยสิทธิ (กาไชยา)** ที่พบว่า โรงเรียนควรมีการเรียนการสอนตลอดทั้งปี ซึ่งมุ่งให้นักเรียนสามารถสอบไล่ได้ภายในปีเดียว^๙ **กรมการศาสนา** ที่พบว่าครูควรใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยประกอบการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูใช้สื่อไม่หลากหลาย และสื่อไม่ทันสมัย^{๑๐} และสอดคล้องงานวิจัยของ **พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเมธี (ชินทร์)** ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีกรุงเทพมหานคร พบว่าด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีการจัดอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

^๗ พระมหาชนแดน สมบุตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลี สำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา), ๒๕๔๙, หน้า ๘๐.

^๘ พระมหาธีรสุข ธมฺมสาโร (อุปไชย), การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^๙ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, **ความเป็นครูและจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ระดับอุดมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓.

^{๑๐} พระมหาชะลอ ขยสิทธิ (กาไชยา), “ปัจจัยที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ต่อการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดจองคำ ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย) ๒๕๕๐, หน้า ๖๖.

^{๑๑} กรมการศาสนา, **การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐.

ให้กับครูผู้สอน^{๑๒} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางสาวชุนหฤทิ ร้อยพิลา พบว่า ด้านบริหาร วิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมมีขีดจำกัดเรื่องการนำสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ อันอาจเป็นเพราะครูผู้สอนไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อดังกล่าว อีกทั้ง นักเรียนมีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีจำกัด^{๑๓}

๒.๕ ด้านการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : บาลีเปรียญเอก ผลการวิเคราะห์พบว่า มีการจัดแนะแนว เทคนิควิธีการสอบให้แก่ นักเรียนก่อนสอบบาลีสนามหลวง และมีการตรวจปัญหาโดยละเอียดและใช้หลักเกณฑ์ในการหักคะแนนอย่างเคร่งครัดสอดคล้องกับเกณฑ์ของสนามหลวง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นายธานี สุวรรณประทีป พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร มีความสำคัญในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๐๖ และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด คือ ควรมีการวัดผลประเมินผลหลักสูตรให้ทันสมัยเสมอ^{๑๔} ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุดและอยู่ลำดับสุดท้าย คือ เกณฑ์การให้คะแนนในการสอบบาลีในปัจจุบันมีความเป็นธรรมกับผู้สอบและมีการเฉลยข้อสอบให้นักเรียนทราบทุกครั้ง นั้นหมายถึง ในการออกข้อสอบในปัจจุบันครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบบาลีสนามหลวงนั้น คือในการออกข้อสอบในปัจจุบันครูผู้สอนไม่ส่วนร่วมในการออกข้อสอบ ดังนั้นควรจะให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการออกข้อสอบด้วย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา บาลีเปรียญเอก (ประโยค ป.ธ. ๗-๘-๙) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน

๑. มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายให้มีการสัมมนาวิพากษ์ วิจัยการจัดการเรียนการสอนได้ จำนวน ๓๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕

๒. มีการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศของการเรียนการสอนและบริเวณของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมน่าเรียน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕

^{๑๒} พระมหาบัณฑิต ชรินทร์, “การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๓} นางสาวชุนหฤทิ ร้อยพิลา, “ความพึงพอใจการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (การบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๘๖.

^{๑๔} นายธานี สุวรรณประทีป, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเปรียญธรรม ๙ ประโยคของผู้เรียนบาลี ใน กรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (พุทธศาสนาและปรัชญา : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๗๓.

ด้านหลักสูตร

๑. หลักสูตรในปัจจุบันเหมาะสมกับปัจจุบันแล้วไม่ควรปรับปรุงหรือปรับปรุงบางส่วน ได้จำนวน ๒๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๕
๒. หลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง จำนวน ๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗๕

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

๑. ควรติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู และการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนจำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐
๒. กิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕

ด้านสื่อการเรียนการสอน

๑. มีการอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อการเรียนการสอนให้กับครู จำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐
๒. การใช้หนังสือเรียนเป็นสื่ออย่างเดียวยังในปัจจุบันเหมาะสมที่สุดแล้ว จำนวน ๒๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๕

ด้านวัดผลและประเมินผล

๑. การสอบวัดผลและลักษณะข้อสอบ ท่านคิดว่าเหมาะสมดีแล้วกับการเรียนการสอน มีจำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐
๒. เกณฑ์การให้คะแนนในการสอบบาลีในปัจจุบันมีความเป็นธรรมกับผู้สอบและมีการเฉลยข้อสอบให้นักเรียนทราบทุกครั้ง มีจำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕

๕.๔ ตอนที่ ๔ แนวทางการจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา บาลีเปรียญเอก (ป.ธ.๗-๘-๙)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากตารางค่าเฉลี่ยในบทที่ ๔ โดยนำข้อมูล ๒ ข้อสุดท้ายในบรรดาข้อที่มีค่าความน่าเชื่อถือที่ต่ำกว่าทุกข้อ มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน

๑. มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายให้มีการสัมมนาวิพากษ์ วิจารณ์การเรียนการสอน ได้
๒. มีการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศของการเรียนการสอนและบริเวณของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมน่าเรียน

ด้านหลักสูตร

๑. หลักสูตรในปัจจุบันเหมาะสมกับปัจจุบันแล้วไม่ควรปรับปรุงหรือปรับปรุงบางส่วน
๒. หลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

๑. ควรติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู และการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียน
๒. กิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน

ด้านสื่อการเรียนการสอน

๑. ควรมีการอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อการเรียนการสอนให้กับครู
๒. ให้มีการใช้หนังสือเรียนเป็นสื่ออย่างเดียวยังไม่เพียงพอในปัจจุบันเหมาะสมที่สุดแล้ว

ด้านวัดผลและประเมินผล

๑. มีการสอบวัดผลและลักษณะข้อสอบ ท่านคิดว่าเหมาะสมดีแล้วกับการเรียนการสอน
๒. ควรมีเกณฑ์การให้คะแนนในการสอบบาลีในปัจจุบันมีความเป็นธรรมกับผู้สอบและมีการเฉลยข้อสอบให้นักเรียนทราบทุกครั้ง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : บาลีเปรียญเอก (ประโยค ป.ธ.๗-๘-๙) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก นั่นคือสูงสุด จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนตามเนื้อหา จัดเวลาหรือคาบชั่วโมงในการเรียนการสอนของ ครูสอนได้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศ ของการเรียนการสอนและบริเวณของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมน่าเรียน มีการติดตามการจัดการเรียน การสอนของครูและการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนทุกคน ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรบริหาร จัดการบรรยากาศรอบ ๆ สำนักเรียนให้เอื้ออำนวยและเหมาะสม

ด้านหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมาก นั่นหมายถึง ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและมีความสุขต่อการเรียนภาษาบาลี ครูผู้สอนให้ ความคิดรวบยอดในเรื่องที่สอนแก่ผู้เรียนและมีความขยัน ในการปฏิบัติการสอน หลักสูตรบาลีควรมี การปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน หลักสูตรในปัจจุบันควรปรับปรุงบางส่วน ผู้บริหารและ ครูผู้สอนควรวางแผนร่วมกัน ควรมีการอบรมการใช้หลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพการดำเนินการอยู่ใน ระดับมาก หมายถึง เน้นครูเป็นศูนย์กลางและนักเรียนมีข้อสงสัยซักถามครูผู้สอนได้สม่ำเสมอ ควรจัด

อบรมวิธีการจัดการเรียนการสอนให้กับครูสอนเป็นประจำทุกปี มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูสอนบาลี กิจกรรมการเรียนการสอนควรเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ควรติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู และการบันทึกผลการเรียนของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน

ด้านสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง ครูสอนควรมีการใช้สื่อควรให้เหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาที่สอน ครูสอนควรใช้เทคโนโลยีมาเป็นสื่อในการเรียนการสอน ควรให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีสื่อการเรียนการสอนเพียงพอในสถานที่เรียน ครูผู้สอนใช้สื่อในการสอน เช่น สื่อเทคโนโลยี หรือสื่อธรรมชาติ และสื่ออื่น ๆ ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาที่สอนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

ด้านการสอบและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมาก แสดงว่ามีการจัดแนะแนวเทคนิควิธีการสอบให้แก่แก่นักเรียนก่อนสอบบาลี เกณฑ์การตรวจข้อสอบในปัจจุบันมีความเหมาะสมตามเกณฑ์ของสนามหลวง การจัดสนามสอบของสนามหลวงแผนกบาลีมีความเหมาะสม สะดวกต่อการเดินทาง เกณฑ์การให้คะแนนในการสอบบาลีในปัจจุบันมีความเป็นธรรม อยากให้ครูผู้สอนบาลีมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ เพื่อให้การเรียนการสอนกับการออกข้อสอบเป็นไปในแนวเดียวกัน อาจจะทำให้ผู้เรียนสามารถสอบผ่านบาลีสนามหลวงได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในระดับสำนักเรียน และสำนักเรียนประจำจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบหาสาเหตุว่านักเรียนชั้นประโยคเปรียญเอกสอบได้น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนทั้งหมด

๒. ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสอบสอบระหว่างประโยคชั้นเปรียญตรี เปรียญโท และเปรียญเอกว่า ทำไมประสิทธิผลในการสอบของนักเรียนชั้นเปรียญเอกมีผู้สอบได้น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนที่ส่งสอบ

๓. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของนักเรียนชั้นเปรียญเอกว่า เมื่อมีการสำเร็จในการเรียนแล้วปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงสมณะเพศหรือการลาสิกขาของผู้จบความรู้ในชั้นเปรียญเอก โดยมีกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาแล้วเป็นตัวอย่างในการวิจัย